

Djurskyddsdeklaration för grisproduktion

analys utifrån ett djurskyddsperspektiv

*Animal Welfare Declaration regarding pig production
– analysis from an animal protection point of view*

Malin Hellström

Uppsala 2017

Etologi och djurskydd – Kandidatprogram

Jordbruksverket

DJURSKYDDSDEKLARATION - grisproduktion
Enligt 4 kap 6 § Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:1) om läkemedel och läkemedelsanvändning

Djurägare/företag	Gårdsnamn *	Stall *	Avdelning *
PPN	Fastighetsbeteckning gård 1		
Typ av produktion	Fastighetsbeteckning gård 2		
Besöksdatum	Fastighetsbeteckning gård 3		

* Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

Underskrift av förskrivande veterinär
Som förskrivande veterinär bedömer jag att djurskyddsförhållandena i denna besättning medger att villkorad läkemedelsanvändning kan ske

Datum	Underskrift	☐ Ja	☐ Ja, godtagbar åtgärdsplan finns	☐ Nej
Veterinärens telefonnummer	Namnförtydligande			

Grisarnas allmä...

Djurskyddsdeklaration för grisproduktion
analys utifrån ett djurskyddsperspektiv

Animal Welfare Declaration regarding pig production
– *analysis from an animal protection point of view*

Malin Hellström

Studentarbete 704, Uppsala 2017

Självständigt arbete i biologi, EX0520, 15 hp, G2E
Etologi och djurskydd – Kandidatprogram

Handledare: Jenny Yngvesson, SLU, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Lisa Lundin, SLU, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Nyckelord: Besättningsveterinär, djurskyddsdeklaration, grisproduktion

Keywords: animal welfare declaration, pig production

Serie: Studentarbete/Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
nr. 704, ISSN 1652-280X

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Innehåll

Abstract.....	4
1. Introduktion	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Förutsättningar för förskrivning.....	5
1.3 Kontroll av efterlevnad.....	6
1.4 Bedömning av välfärd.....	7
1.5 Syfte & frågeställningar	9
2. Material & Metod	9
2.1 Deklarationer.....	9
2.2 Intervju med Jordbruksverket	10
2.3 Övrig litteratur.....	10
3. Resultat	10
3.1 Djurskyddsdeklarationens olika punkter	10
3.2 Djurskyddsdeklarationerna från länsstyrelserna	11
3.3 Intervju med Jordbruksverket	12
3.4 Ytterligare information från Jordbruksverket och Skåne Länsstyrelse.....	14
4. Diskussion.....	15
4.1 Utbildning av inblandade parter	15
4.2 Få anmärkta brister – förbättring eller dolda fel	16
4.2.1 Jämförelse mellan djurskyddsdeklarationerna och länsstyrelsens kontrollarbete.....	16
4.2.2 Vanliga brister lyfts inte fram.....	17
4.3 Ej kontrollerat system innebär risker.....	19
4.4 Tillämpning kan ge djurskyddsmässiga förbättringar.....	20
4.5 Styrkor och svagheter – analys av metod och litteratur.....	21
4.5.1 Metoden	21
4.5.2 Litteraturen.....	22
4.6 Nya frågor.....	22
4.7 Slutsats	23
5. Populärvetenskaplig sammanfattning.....	24
6. Tack!	26
7. Referenser.....	27
Bilagor.....	30

Abstract

In 2009 it was revealed that there were some serious shortcomings to the husbandry within pig productions in Sweden. To strengthen the protection of pigs in Sweden the Swedish Board of Agriculture (SBA) decided to implement an 'Animal Welfare Declaration' (AWD) regarding pig production. Since 2010 the legislation regarding pharmaceuticals and the use of pharmaceuticals states that veterinarians who prescribe pharmaceuticals to an owner of pigs also has to fill out an AWD before the veterinarian can authorise a pig owner to, without supervision, give pharmaceuticals to their animals. The purpose of an AWD is to confirm that the level of animal protection and health on the pig farm is acceptable before the veterinarian can authorise unsupervised use of pharmaceuticals to treat animals on the farm. The veterinarians are obligated to establish two copies of the AWD, one for them to keep and one for the pig owner to keep. At least once a year the veterinarians are also obligated to send a copy of the latest AWD to the County Administrative Board (CAB). Another purpose of the AWD is that it is supposed to help the CAB prioritize where to aim their limited resources for animal welfare inspections when it comes to pig producers. The goals of this study was to try and verify that this AWD lives up to the goals on which it was built, to strengthen the animal protection for Swedish production pigs.

Results indicate that there are risks that the AWDs are not utilized in an optimal way, which could lead to believe that pigs in Sweden still are at risk to experience bad welfare. The SBA has yet to examine how the AWD is used in practice, even though they claimed they would do so during 2015. SBA has had conversations with the prescribing veterinarians and the CAB in which the veterinarians and the CAB claim they feel like the work regarding the AWD is in lines with the goals. This has led the SBA to the conclusion that no closer examination has been necessary.

My conclusion, on the contrary, leads to that an examination is way overdue. In my experience it is not optimal to implement a new system and then ignore to examine if the regulations are being complied with or not. From the gathered information it is hard to draw any conclusive conclusion, since how will we ever know if these AWD is as good as it seems if no one bothers to inspect the results?

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Under 2009 uppdagades det att det fanns brister inom grisproduktionen i Sverige, och för att stärka djurskyddskontrollarbetet så beslutades det att införa en djurskyddsdeklaration för grisproduktion (Jordbruksverket 2010:05; Jordbruksverket, 2015).

Djurskyddsdeklarationen är en checklista som innefattar ett antal observationspunkter som rör djurskyddet på gården (Bilaga 1). Syftet med djurskyddsdeklarationen är att bekräfta att djurskyddsnivån på gården är tillräckligt god för att det ska vara lämpligt att förskriva om villkorad läkemedelsanvändning (Jordbruksverket 2010:5). Förskrivning av villkorad läkemedelsanvändning görs av veterinärer som åker ut till grisbesättningar (Jordbruksverket 2010:05; Jordbruksverket, 2015). Om en djurhållare förmedlas tillstånd för villkorad läkemedelsanvändning innebär det att läkemedel får ges till djuren på gården utan att veterinär ordentligt undersökt djuret eller djuren vid tillfället då användning av läkemedlet sker (Statens jordbruksverks föreskrifter [SJVFS 2013:42] om läkemedel och läkemedelsanvändning, senast ändrad genom SJVFS 2015:32, saknr D9).

Djurskyddsdeklarationen ska göra veterinärernas roll i djurskyddsarbetet tydligare då de har en checklista (samt en vägledning till denna) att gå efter, och därför har bättre uppfattning om vad de förväntas kontrollera för att veta att djurskyddet ligger på en bra nivå innan de förskriver läkemedel till djurhållare (Jordbruksverket 2010:05).

Sedan 2010 har det varit ett krav att besättningsveterinärer på gårdar med djurslaget gris, vid förskrivning av villkorad läkemedelsanvändning, ska fylla i en sådan djurskyddsdeklaration (Jordbruksverket, 2015). Sedan 2016 har det varit ett krav att besättningsveterinärer på gårdar med mjölkproducerande nötkreatur också ska fylla i en djurskyddsdeklaration (SJVFS 2015:32). I denna studie valde jag dock att begränsa mig till enbart djurskyddsdeklaration för grisproduktion då detta varit i system en längre tid är djurskyddsdeklaration för mjölkproducerande nötkreatur.

1.2 Förutsättningar för förskrivning

För att en veterinär ska få förskriva om läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning måste ett antal punkter enligt 4 kap. 2 § SJVFS 2015:32 vara uppfyllda, och paragrafen lyder som följer:

”2 § En veterinär får bara förskriva läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning till en djurhållare under förutsättning att

- 1. veterinären väl känner till djurhållningen i besättningen,*
- 2. veterinären har gjort en besättningsutredning på plats i djurhållarens besättning med särskilt fokus på sjukdomsförekomst och djurhälsa,*
- 3. veterinären har en skriftlig överenskommelse med djurhållaren som klargör villkoren för förskrivningen enligt detta kapitel samt förskrivningsperiodens längd,*

4. *djurhälsan och djurskyddet i besättningen är sådant att det är lämpligt med villkorad läkemedelsanvändning. (SJVFS 2015:32).”*

Vid första besöket och vid inledande av en förskrivningsperiod i en grisbesättning ska förskrivande veterinär inom två veckor skicka in en kopia på den djurskyddsdeklaration som fylls i, för att bekräfta att punkt 4 enligt ovan är uppfylld, till den länsstyrelse inom vars län grisbesättningen finns (Jordbruksverket 2010:5; 4 kap. 8 § SJVFS 2015:32). Detta tillsammans med anmälan om påbörjad förskrivningsperiod där det ska ingå fler uppgifter om djurhållningen, tidsperiod och information om typ av läkemedel som förskrivs, vilka de ansvariga för behandlingen i besättningen är samt den information och instruktioner veterinären givit till de ansvariga för läkemedelsanvändningen (4 kap. 9 § SJVFS 2015:32). Därefter ska en djurskyddsdeklaration fyllas i vid varje företagsbesök som har att göra med beslutet om villkorad läkemedelsanvändning (Jordbruksverket 2010:5). Vid varje besök ska en kopia av djurskyddsdeklarationen överlämnas till djurhållaren, och den andra kopian ska sparas av veterinären i 5 år (Jordbruksverket 2010:5). Minst en gång årligen ska den senaste djurskyddsdeklarationen skickas in till länsstyrelsen, lämpligen vid omprövningen av läkemedelsanvändningen (Jordbruksverket 2010:5).

Anmälan av upphörande av villkorad läkemedelsanvändning ska tillsammans med en djurskyddsdeklaration skickas till länsstyrelsen inom 2 veckor från och med upphörandet (Jordbruksverket 2010:5; 4 kap. 15 § SJVFS 2015:32). Brister som veterinären upptäcker och väljer att följa upp vid framtida besättningsbesök, men som inte lett till att förskrivning upphört, måste också meddelas länsstyrelsen (Jordbruksverket 2010:5).

1.3 Kontroll av efterlevnad

Eftersom de resurser som landets länsstyrelser tilldelas, för att bland annat kunna utföra arbetet som kontrollorgan av djurskyddet i Sverige, är begränsade så måste länsstyrelserna prioritera vilka objekt (djurhållare och besättningar) de ska kontrollera under ett år (Jordbruksverket, 2016). Enligt artikel 3 i Rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd ska den offentliga kontrollen vara riskbaserad och genomföras regelbundet samt så ofta det anses vara lämpligt. I slutrapporten från ett projekt om riskbaserad bedömning av djurvälstånd (RAWA) av Hultgren *et al.* (2011) skriver de att ”*riskbaserad kontroll innebär att risken för bristfälligt djurskydd i varje kontrollobjekt ska beräknas eller skattas och läggas till grund för inspektionsfrekvensen. Kontrollförordningen kan tolkas som att besiktningens frekvens ska vara proportionell mot risken.*”

Länsstyrelserna ska också arbeta för att nå vissa mål som de har gemensamt med Jordbruksverket (Jordbruksverket 2014-05-27). Dessa mål har tagits fram gemensamt genom Rådet för djurskyddskontroll (Jordbruksverket 2014-05-27). Rådet för djurskyddskontroll bildades 2012 som resultat av ett regeringsbeslut och har ”*som uppgift att identifiera områden där samsyn och samverkan inom kontrollen brister och att verka för att*

djurskyddskontrollen utvecklas i syfte att bli mer rättsäker, likvärdig och effektiv.”

(Jordbruksverket 2014-05-27). Ett av dessa mål är att av de kontrollerobjekt som omfattas av den regelbundna offentliga kontrollen ska minst 10% kontrolleras årligen (Jordbruksverket, 2016). Även om 10% kan upplevas som lite så har inte länsstyrelserna resurser för att nå högre än så, och målet bidrar till att inte tappa regelbundenheten i kontrollarbetet (A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, Jordbruksverket, personligt meddelande, 10 maj 2017). Den offentliga kontrollen ska som tidigare nämnt ske på ett regelbundet såväl som riskbaserat sätt (artikel 3 i förordning [EG] nr 882/2004). Detta ’10%-mål’ är även till för att försäkra att en större del av den kontrollverksamheten riktar sig på livsmedelsproducerande djur, detta för att genom länsstyrelsernas kontroll också djurskyddssäkra livsmedlet till konsumenterna (A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, Jordbruksverket, personligt meddelande, 10 maj 2017).

Veterinärer som förskrivit läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning är skyldiga att göra uppföljande kontroll av besättningen under perioden för villkorad läkemedelsanvändning var 5:e eller var 8:e vecka enligt 4 kap. 10 § SJVFS 2015:32. Enligt samma föreskrift är var 5:e vecka det normala intervallet för sådana efterföljande besök, men att intervallet kan utökas till var 8:e vecka om förbrukningen av läkemedel kan anses låg. Det ska även ”*bedrivas strikt omgångsuppförning för att intervallet ska kunna utökas*” för djurslaget gris (4 kap. 10 § SJVFS 2015:32). Förskrivande veterinär måste under den uppföljande kontrollen säkerställa att förutsättningarna enligt 4 kap. 2 § SJVFS 2015:32 för förskrivningen fortfarande uppfylls (4 kap. 12 § SJVFS 2015:32). De måste alltså igen kontrollera att djurskyddet och djurhälsan är på en bra nivå för att förskrivningsperioden av läkemedel skall få fortskrida.

Är djurskyddet inte på en godtagbar nivå vid ett återbesök av veterinären så ska den pågående förskrivningsperioden genast avslutas (4 kap. 14 § SJVFS 2015:32). Om veterinären upptäcker brister i djurskyddet i en besättning kan de också välja att anmäla detta till länsstyrelsen i enlighet med anmälningsplikten i 28 a § djurskyddslagen (1988:534).

Ett annat syfte med att Jordbruksverket beslutade att införa djurskyddsdeklarationen var för att stödja länsstyrelserna i sitt djurskyddsarbete (Jordbruksverket 2010:05). Veterinärerna är på gårdarna oftare och har därför möjlighet att oftare kontrollera att djurskyddet är på en lämplig nivå. Genom att dela med sig av det de observerat hos djurhållare (bra som dåligt) till länsstyrelserna i form av en djurskyddsdeklaration kan de hjälpa länsstyrelserna i riskklassificeringen av djurhållare och ge stöd vid prioritering av offentliga kontroller av grisproducenter (Jordbruksverket 2010:05). Deklarationer ska alltså kunna stärka djurskyddet genom att länsstyrelsen bättre kan veta var de ska rikta sina begränsade resurser för den offentliga kontrollen.

1.4 Bedömning av välfärd

Oberoende om det är lagstiftning, ett kvalitetssäkringssystem (exempelvis KRAV, Arlagården och Svenskt Sigill) eller en djurskyddsdeklaration så ska efterlevnad av regelverken kontrolleras av någon (Lundmark *et al.*, 2014). Vilket har visat sig inte alltid

varar så okomplicerat som det kan verka. Målet med djurskyddslagstiftning i bland annat Sverige är att förhindra att djur utsätts för onödigt lidande och sjukdom, men också att bidra till ökad djurvälstånd i landet (Lundmark *et al.*, 2015; Lundmark *et al.*, 2016). För att bidra till ökad djurvälstånd måste välfärden hos djuren bedömas, men studier har visat att det finns olika syn på vad som räknas som en bra välfärd när det kommer till produktionsdjur (Fraser, 2008; Hultgren *et al.*, 2011; Lundmark *et al.*, 2014; Islam, 2015). Ordet djurvälstånd används allt mer i hela landet och på alla nivåer, men regeringen, myndigheter och producenter kan alla ha olika syn på vad djurvälstånd faktiskt betyder (Hewson, 2003; Lundmark *et al.*, 2014). Det varierar till och med mellan olika djurhållare vad som anses som bra djurvälstånd (de Rooij *et al.*, 2010; Lundmark *et al.*, 2014). Ord som 'välfärd' och 'lidande' är värdeord som även forskare är oense om vad de betyder (Sandøe *et al.*, 2004; Fraser, 2008). Djurvälstånd kan grovt delas upp i olika kriterier, vilka är djurets basala hälsa och funktion, djurets affektiva tillstånd och möjligheten för djuret att bete sig naturligt (Fraser, 2008). Beroende tidigare erfarenhet så är det vanligt att en person tenderar att lägga större vikt vid något av dessa välfärds-kriterier (Fraser, 2008; Lundmark *et al.*, 2014). Enligt Fraser (2008) och Webster (2005) är det inte tillräckligt att bedöma djurvälstånd utifrån enbart det ena av dessa kriterier, då i strävan att uppnå det ena kriteriet ensamt kan det ge negativa följder på välfärden eftersom man inte tar hänsyn till de andra kriterierna. Det finns dock de som starkt hävdar att det visst är möjligt att bedöma ett djurs välfärd utifrån bara ett av dessa välfärds-kriterier (Webster, 2005).

Anser man att djurens affektiva tillstånd, eller 'känslor', är det viktigaste välfärds-kriteriet läggs vikten på mental tillfredsställelse hos djuren eller framförallt att de slipper uppleva psykisk ohälsa i form av stress, smärta eller annat lidande (Webster, 2005; Fraser, 2008). Detta bygger på att oberoende vad djuren möter i livet så är det viktigaste att den känner sig tillfreds (Webster, 2005). Enligt detta argument påverkar inte djurens aktuella hälsostatus dess välfärd så länge inte hälsostatusen negativt påverkar hur djuren känner sig (Webster, 2005). En nackdel med denna metod att bedöma välfärd är att det inte går att direkt observera ett djurs subjektiva upplevelse av en situation (Kirkden & Pajor, 2006). Däremot kan man få en uppfattning om ett djurs affektiva tillstånd genom att studera beteenderespons och fysisk respons till stimuli hos djuret (Kirkden & Pajor, 2006). En annan nackdel med att enbart gå efter djurens känsla uttrycker Fraser (2008) som att en "*välködd Labrador Retriever kanske aldrig lider av hunger men har en större risk att utveckla hjärtproblem på grund av övervikt...*" (egen översättning).

För andra är det viktigt att djuren får möjlighet att uttrycka naturliga beteenden, eller leva ett liv som är närmare det de skulle ha levt i vilt tillstånd, för att de ska kunna uppnå en bra välfärd (Webster, 2005; Fraser, 2008). Att det ska finnas naturliga element i dess levnadsmiljö som gör att de kan uttrycka sina naturliga beteenden (Fraser, 2008). Om vi ska ta gris som exempel så har de stark motivation till att utforska sin omgivning, genom att böka, lukta eller tugga på det de hittar (Studnitz *et al.*, 2007). Att utforska är för grisar ett naturligt beteende då deras mat i det vilda finns sporadiskt på stora områden, och de utforskar inte bara för att hitta mat utan också för att lära känna sin omgivning (Studnitz *et al.*, 2007). Även om de flesta produktionsgrisar känner sina boxar väl har de ändå motivation till att

undersöka den dagligen (Studnitz *et al.*, 2007). Brist på material att böka i eller tugga på leder ofta till frustration och grisar riktar då ofta dessa beteenden mot varandra istället (Studnitz *et al.*, 2007; Casal-Planaa *et al.*, 2017). Att kunna utföra naturliga beteenden är ett viktigt kriterium för djurvälstånd, men det finns även här negativa aspekter med att bara bedöma välfärd utifrån möjlighet till naturliga beteenden (Fraser, 2008). Enligt Fraser (2008) har flera studier visat att även om hållning utomhus är mer naturligt, djuren har frisk luft och alla möjligheter att utföra sina naturliga beteenden, så är risken för parasitangrepp, predatorer och svåra väderförhållanden stora. Risker som lättare kan förebyggas i en artificiell miljö (Fraser, 2008).

De som anser att basal hälsa och funktion är det viktigaste för att djuren ska ha en bra välfärd anser att om ett djur är friskt, skyddat mot skador samt växer normalt och producerar bra så mår djuren bra (Hewson, 2003; Webster, 2005). Veterinärer och producenter hör ofta till denna kategori (Fraser, 2008). Dock kan också strävan efter att enbart uppnå basal hälsa och funktion hos ett djur ge negativa påföljder på dess välfärd (Hewson, 2003; Webster, 2005; Fraser, 2008). Ett djur kan leva ett friskt och skyddat liv, men dess mentala hälsa kan vara äventyrat (Hewson, 2003; Fraser, 2008). Att hålla grisar i en allt för karg miljö kan för grisarna vara mycket stressfyllt och stress kan negativt påverka deras välfärd (Casal-Planaa *et al.*, 2017). Får inte grisar möjlighet att utföra sina naturliga födosöks- och undersökningsbeteenden på grund av en allt för karg miljö leder detta till frustration och ökad stress (Casal-Planaa *et al.*, 2017; van de Weerd & Day *et al.*, 2009).

1.5 Syfte & frågeställningar

Med detta som bakgrund så var syftet med denna studie att ta reda på mer om rutinerna kring handläggningen av djurskyddsdeklarationen och om Jordbruksverket gjort eller planerar göra någon uppföljning på hur det har fungerat. För att sedan kunna diskutera kring huruvida djurskyddsdeklarationen levt upp till sitt tänkta syfte eller om det bara låter som en bra idé på papper. För att kunna göra detta kommer jag arbeta utifrån följande frågeställningar:

- Har förskrivande veterinärer fått någon utbildning i användandet av djurskyddsdeklarationen?
- Har Jordbruksverket någon användning av djurskyddsdeklarationen? Tas de med i deras riskanalys som ligger till grund för SToRK?
- Hur har Jordbruksverket följt upp systemet med djurskyddsdeklarationer?

2. Material & Metod

2.1 Deklarationer

Djurskyddsdeklarationer begärdes ut från ett begränsat urval av länsstyrelser. Urvalet gjordes utifrån tidigare kontakt med två länsstyrelser i diskussioner runt just djurskyddsdeklarationen. I denna studie har djurskyddsdeklarationer från Skåne länsstyrelse och Uppsala länsstyrelse analyserats. Av de deklarationer som begärdes ut från länsstyrelserna begränsades urvalet till

de djurskyddsdeklarationer som inkommit under åren 2015 och 2016. Denna begränsning gjordes då det med största sannolikhet skulle bli ett för stort underlag med djurskyddsdeklarationer som inkommit sedan de sattes i system 2010.

En tom djurskyddsdeklaration nedladdades från Jordbruksverkets webbutik (2017) för att kunna analysera innehållet i den.

2.2 Intervju med Jordbruksverket

Eftersom det är Jordbruksverket som utvecklat djurskyddsdeklarationerna och implementerat dem kontaktades de för att boka in en intervju med någon som kunde tänka sig att svara på frågor om djurskyddsdeklarationen och dess syfte. Detta för att få svar på frågor kring djurskyddsdeklarationen som inte gick att läsa sig till (Bilaga 2).

Efter intervjun med Jordbruksverket återstod frågor som handläggaren som intervjuades inte kunde svara på. Därför skickades det ut två mail, ett till en annan handläggare på Jordbruksverket och ett till Skåne länsstyrelse (Bilaga 3).

2.3 Övrig litteratur

För att hitta annan behjälplig litteratur utnyttjades sökmotorer som Google, Google Scholar och Primo (SLU-bibliotekets internetbaserade söktjänst). Följande sökord användes; *djurskyddsdeklaration, Jordbruksverket djurskyddsdeklaration, villkorad läkemedelsanvändning, RAWA djurskydd och animal welfare legislation*. Resultatet för denna sökning utgjorde en kunskapsbas för fortsatt informationssökning. Jordbruksverkets hemsida användes för att hitta lagstiftning som rör djurskyddsdeklarationen.

3. Resultat

3.1 Djurskyddsdeklarationens olika punkter

Djurskyddsdeklarationen består av två sidor (Bilaga 1). På första sidan förs uppgifter om gården som besöks in (djurägare/företag, PPN, typ av produktion, besöksdatum osv.), skriver veterinären under den bedömning hen gjort och här finns även observationspunkterna som ska bedömas (Fig. 1). På andra sidan finns utrymme för att anteckna under ”*övriga observationer*” samt ”*noteringar och upplysningar*”, och längst ned finns utrymme där djurhållaren ska skriva under att djurskyddsdeklarationen tagits emot (Bilaga 1).

En djurskyddsdeklaration innehåller 7 observationspunkter som rör djurskydd och djurhälsa (Bilaga 1). Dessa 7 observationspunkter har 3 stycken kategorier; ”*grisarnas allmänna tillstånd m.m.*”, ”*inhysning*” samt ”*renhållning & strö*” (Fig. 1).

Grisarnas allmänna tillstånd m.m. * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

1	Grisarna har godtagbart hull	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
2	Grisarna har en tillfredsställande klövstatus	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
3	Grisar som är skadade eller sjuka har fått nödvändig vård och hålls på lämpligt sätt. Döda grisar har avlägsnats från djurutrymmet inom rimlig tid	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
Inhysning * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)					
4	Samtliga djur hålls lösgående (undantag framgår av vägledningen)	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
5	Grisarna har tillräckligt med utrymme	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
Renhållning och strö * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)					
6	Hygien på djuren och i djurutrymmen är tillfredsställande	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *
7	Strömedel som används har god hygienisk kvalitet och tillgodoser djurens sysselsättnings- och komfortbehov.	☐ Ja	Nej ☐ Åtgärdsplan finns ☐ Åtgärdsplan finns inte	☐ Kan ej bedömas	Gård *
					Stall *
					Avd *

Figur 1. Urklipp från djurskyddsdeklarationsblanketten som visar de 7 observationspunkterna som ingår. Hela blanketten finns att hitta i Jordbruksverkets webbutik (2017) eller i slutet på detta arbete (Bilaga 1).

För varje observationspunkt går det att kryssa för 4 olika alternativ utefter vad som observeras av veterinären vid kontroll av dessa punkter (Fig. 1). Om förhållandena kring en observationspunkt anses godtagbara skall ”Ja” kryssas i (Jordbruksverket 2010:05). Om en brist upptäcks på någon punkt ska antingen ”Nej, åtgärdsplan finns” eller ”Nej, åtgärdsplan finns inte” kryssas i (Jordbruksverket 2010:05). Jordbruksverkets (2010:05) vägledning säger att om djurhållaren har en åtgärdsplan för att åtgärda bristen inom en godtagbar tidsram, ”dock högst vid nästkommande omgång”, kan ”Nej, åtgärdsplan finns” kryssas i. Då ska också planen för åtgärdande skrivas ned i djurskyddsdeklarationen (Jordbruksverket 2010:05). I övriga fall kryssas ”Nej, åtgärdsplan finns inte”. Det fjärde och sista alternativet (”Kan ej bedömas”) kryssas i om veterinären har svårt att, vid den ögonblicksbild hen får, bedöma om djurskyddslagen uppfylls (Jordbruksverket 2010:05). Om denna ruta kryssas i måste veterinären anteckna anledning till detta i djurskyddsdeklarationen samt vara noga med att ordentligt följa upp denna punkt vid nästa besök (Jordbruksverket 2010:05).

3.2 Djurskyddsdeklarationerna från länsstyrelserna

Sammanlagt fick jag ut 303 djurskyddsdeklarationer från Skåne länsstyrelse och Uppsala länsstyrelse. Av dessa var det 10 stycken som fick uteslutas på grund av att de ansågs vara icke läsbara av den anledningen att det var dubletter, så dålig kvalitet på de scannade filerna

att det inte gick att utläsa datum eller resultat, samt att en av dessa 10 inkom till Uppsala länsstyrelse i början 2017 (alltså inte ingick i urvalet). Vilket innebar att totalt 293 av djurskyddsdeklarationerna som gavs ut ligger till grund för resultatet i denna studie. Av dessa var totalt 184 stycken sådana som inkommit till länsstyrelsen (Skåne eller Uppsala) under 2015, och totalt 109 stycken som inkommit till länsstyrelsen under 2016.

Tabell 1. Antalet djurskyddsdeklarationer med eller utan anmärkningar från 2015 respektive 2016.

	Ja	Nej, åtgärdsplan finns	Nej, åtgärdsplan finns ej	Kan inte bedömas
Inkomna till länsstyrelse 2015	179	5	0	0
Inkomna till länsstyrelse 2016	108	1	0	0

Av de fem djurskyddsdeklarationer med anmärkningar från 2015 (Tabell 1) var samtliga anmärkta på punkt 6, och två av dessa hade även anmärkning på punkt 4 (Fig. 1). De två djurskyddsdeklarationerna med anmärkning på både punkt 6 och 4 gällde båda samma djurhållare. De är dock från olika tidpunkt under året, den ena från 2015-02-23 respektive den andra från 2015-11-09, så den senare antas vara en uppföljande djurskyddsdeklaration till den första.

Den anmärkta djurskyddsdeklarationen som inkom till länsstyrelsen under 2016 (Tabell 1) var anmärkt på punkt 6 och 7 (Fig. 1).

3.3 Intervju med Jordbruksverket

Från Jordbruksverket intervjuades Alexandre Barchiesi som arbetar som utvecklare inom kontrollmetodik på enheten för försöksdjur och sällskapsdjur vid Jordbruksverket. Han var med och utvecklade djurskyddsdeklarationen och skrev tillhörande vägledning (Jordbruksverket 2010:05; A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, Jordbruksverket, personligt meddelande, 10 maj 2017). Under intervjun ställdes de frågor som tidigare förberetts (Bilaga 2).

På frågan om Jordbruksverket får in några djurskyddsdeklarationer svarade A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) att Jordbruksverket inte får in några djurskyddsdeklarationer och att de därför inte direkt ligger till grund för Jordbruksverkets riskanalys av djurhållare som länsstyrelserna bör kontrollera i första hand.

På frågan om vad som menas med att de djurhållare/besättningar som har djurskyddsdeklaration kan anses ha lägre riskpoäng svarade A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) att djurskyddsdeklarationerna kan ses som ett så kallat kvalitetssäkringssystem (KSS) precis som Arla är ett privat KSS. Att en besättning är ansluten till ett KSS förs in i ett beräkningsprogram som utifrån ett antal parametrar granskar en besättning och efter att alla

parametrar (negativa som positiva) analyserats så tilldelas besättningen en riskpoäng. Ju större risk en besättning har desto högre prioritet bör denne ha vid offentlig kontroll. Att som besättning vara ansluten till ett KSS ska generera en lägre risk då de undergår fler kontroller (djurskyddsdeklarationen inför förskrivning av villkorad läkemedelsanvändning är ett exempel på en sådan kontroll) än om de inte var med i ett KSS, och därför bedöms ha en lägre risk för att brister ska uppstå. Exempel på faktorer som genererar riskpoäng är i fall man har många djur, hur många gånger de har fått dokumenterade brister, samt hur länge sedan det var besättningen haft en kontroll. Utöver detta tog A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) även upp att om beräkningsprogrammet helt saknar uppgifter om en besättning genererar detta också riskpoäng. Det kan saknas uppgifter i djurskyddskontrollregistret (DSK, som är länsstyrelsernas egen databas) av många olika skäl. Det kan bero på att anläggningen inte fått någon kontroll eller att vissa uppgifter saknas eller inte förs in i databasen efter en kontroll. Detta kan vara negativt då de uppgifter som inte skrivs in registreras som ”ingen uppgift” i beräkningsprogrammet och därmed kommer att generera en högre eller lägre riskpoäng som hade varit annorlunda om alla uppgifter som fanns förts in.

På frågan om Jordbruksverket har genomfört någon uppföljande granskning av veterinärernas arbete med djurskyddsdeklarationerna fick jag till svar att Jordbruksverket, utifrån A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) vetskap, inte gjort någon sådan granskning. Däremot har det förts dialoger med besättningsveterinärer som förskriver läkemedel och som själva känner att djurskyddsdeklarationerna har gett positiv effekt. Denna effekt hade uppkommit tack vare tydligheten i djurskyddsdeklarationen, vilket har gjort att det av veterinärerna upplevts lättare att ställa förbättringskrav på djurhållarna. A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) har också upplevt att veterinärerna vill bli tipsade om lagstiftning som stöd för den kontrollen de förväntas utföra i och med att lagstiftning inte ingår i deras utbildning. Det är därför det, till skillnad från vägledningen till djurskyddshandläggarna, finns hänvisningar till lagtext i vägledningen till djurskyddsdeklarationen. Vidare gavs till svar att länsstyrelserna själva kan ha genomfört uppföljningar av hur veterinärerna har skött sin uppgift med djurskyddsdeklarationerna.

På frågan om Jordbruksverket har anordnat några utbildningar på senare åren svarade A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) nej. Det anordnades en utbildning för just djurslaget gris året efter att djurskyddsdeklarationen sattes i system. Att anordna sådana utbildningar kräver stora resurser, så Jordbruksverket har inte haft möjlighet att anordna en utbildning som igen enbart fokuserar på djurslaget gris. Däremot har de anordnat liknande utbildningar på andra djurslag, då de inte kan begränsa sina resurser till ett och samma djurslag flera år i rad.

A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) ville också påpeka att kontrollmyndigheten (länsstyrelserna) har enligt 27 § djurskyddslagen (1988:534) rätt att ta del av den djurskyddsdeklaration som djurhållaren ska ha sparat från den veterinära kontrollen av djurskyddet. Detta är en möjlighet som A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) anser att länsstyrelserna kanske inte nyttjar fullt ut. Vid konversationer med länsstyrelserna, som A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) haft, verkar det

finnas olika uppfattning om hur väl det veterinära arbetet kring djurskyddsdeklarationerna skötts.

Det också viktigt att komma ihåg att det man som kontrollant, vid en kontroll, ser är en ögonblicksbild av läget. En besättning med stor antibiotikaanvändning kan vara utsatt för sjukdomsutbrott, men sannolikheten är minst lika stor att dålig djurhållning är orsaken till den eftersatta djurhälsan. Djurskyddsdeklarationen bygger således på kunskap om att ett gott djurskydd är starkt korrelerat till en god djurhälsa i besättningen (A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, Jordbruksverket, personligt meddelande, 10 maj 2017).

3.4 Ytterligare information från Jordbruksverket och Skåne Länsstyrelse

Efter intervjun med Jordbruksverket återstod frågor som fortfarande behövde besvaras. Två av frågorna som ställdes under intervjun kunde A. Barchiesi (personligt meddelande, 10 maj 2017) vid Jordbruksverket som intervjuades inte direkt uttala sig om, utan hänvisade mig vidare till andra handläggare och myndigheter. Så efter att ha mailat en annan handläggare vid Jordbruksverket och frågat om den uppföljning av djurskyddsdeklarationen som omnämns på deras hemsida (Bilaga 3; Jordbruksverket, 2015) har utförts gavs följande svar:

” Nej någon sådan uppföljning har inte gjorts ännu. Det beror bla på att vi sedan 2010 har satsat på ett utökat vägledningsarbete inom djurskyddet för flera djurslag (än grisar) inom lantbruket. Detta i syfte att skapa en ökad samsyn mellan myndigheter, veterinärer och andra aktörer som kommer i kontakt med djurhållningen på gårdar och slakterier. Dessa insatser har varit resurskrävande för oss och vi har sett det arbetet som mer angeläget. Utifrån den dialog vi har med veterinärer och myndigheter har vi uppfattat att systemet med djurskyddsdeklaration verkar fungera på avsett sätt och har därför inte sett något omedelbart behov av uppföljning i fält.” (G. Palmqvist, enheten för idisslare och gris, Jordbruksverket, personligt meddelande, 16 maj 2017).

På mailet som skickades till Skåne länsstyrelse (Bilaga 3) med en fundering om de gjort någon granskning där de utfört uppföljande kontroller i besättningar som har djurskyddsdeklarationer gavs följande svar:

” En jättebra idé som vi också tänkt på, men ännu inte genomfört. I viss mån kommer vi att titta på det i samband med att vi kör griskontroller i år, men det blir inte ett regelrätt projekt med projektrapport osv utan mest för att få en uppfattning om hur det ser ut.” (C. Kamaterou, länsveterinär, djur- och livsmedelsenheten vid Skåne länsstyrelse, personligt meddelande, 16 maj 2017)

4. Diskussion

4.1 Utbildning av inblandade parter

Själva tanken med att veterinärer på ett tydligare sätt ges möjlighet att bidra till det nationella djurskyddsarbetet samt att de upplever att de lättare kan motivera förbättring hos grisbesättningar anser jag vara väldigt positivt. Förskrivande besättningsveterinärer åker ut till besättningar var 5-8:e vecka för att följa upp att djurhållaren sköter sig enligt överenskommelse och att djurskyddet fortfarande ligger på en acceptabel nivå (Jordbruksverket 2010:05; SJVFS 2015:32). Länsstyrelserna har idag inte så mycket resurser att tillgå, och måste därför bestämma vilka som får kontroll detta år och vilka som inte får det på något vis. Jag anser det därför positivt att systemet med djurskyddsdeklaration är utformat så att länsstyrelsen varje år får ta del av vad förskrivande veterinärer observerat när de är ute i besättningar, eftersom de har möjlighet att vara det mer regelbundet än länsstyrelserna. All information veterinärerna kan samla in om djurhållare underlättar processen när länsstyrelserna ska bedöma var risken är störst att brist kan uppkomma. Till skillnad från många andra KSS, som kan ha andra mål och intentioner med sina regelverk (Lundmark *et al.*, 2014), är djurskyddsdeklarationen uteslutande inriktad på att kontrollera djurskyddet och djurvälferden.

Däremot blandas ytterligare en aktör in i djurskyddskontrollarbetet. De som skapar ett kvalitetssystem som ska säkra djurens välfärd kan inte ta för givet att det som de tolkar som god djurvälfärd, kommer tolkas på samma sätt av andra som berörs av systemet (Lundmark *et al.*, 2014). Som bland annat Fraser (2008) och Lundmark *et al.* (2014) tar upp i sin studie så finns det olika åsikter kring vad som räknas som bra djurvälfärd och inte. Jag anser att risken här är stor att de förskrivande veterinärer som ska bedöma djurvälferden i grisbesättningar också har sina egna tolkningar om vad en god djurvälfärd innebär. Det har visat sig att veterinärer värdesätter den fysiska hälsan högt när det kommer till djurvälfärd (Fraser, 2008; Islam, 2015), och att många veterinärer anser att djuren har en bra välfärd så länge deras basala funktioner och hälsa inte äventyras (Fraser, 2008). Som nämnt finns dock fler aspekter som påverkar ett djurs välfärd, vilka är djurens förmåga att kunna bete sig naturligt och hur djuret upplever sin situation (Fraser, 2008). Vilket gör att om enbart djurhälsan tas i beaktning kan djurens välfärd ändå vara äventyrat för att de kanske inte har möjligheten att bete sig naturligt eller att djuren upplever sin miljö stressande även om de skulle vara fysiskt friska (Hewson, 2003; Fraser, 2008). A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, vid Jordbruksverket (personligt meddelande, 10 maj 2017) talar om att djurskyddsdeklarationen bygger på kunskap om att ett gott djurskydd är starkt korrelerat till en god djurhälsa. Det läggs alltså här stor vikt på att djurhälsan och att den ska vara bra och att det ska leda till att vi får ett bra djurskydd. Ska man dock ta ovan nämnd forskning i beaktning så får det inte glömmas bort att den mentala hälsan, i form av naturligt beteende och djurens 'känslor', också spelar in i den totala välfärden hos djuren (Hewson, 2003; Fraser, 2008; Islam, 2015). Besättningsveterinärerna är inte djurskyddskontrollanter, men enligt 4 kap. 2 § SJVFS 2015:32 ska veterinärerna kontrollera att djurskyddet ligger på en acceptabel nivå innan förskrivning av läkemedel. Veterinärerna är enligt 28 a §

djurskyddslagen (1988:534) skyldiga att anmäla om djurskyddslagstiftningen inte följs. Veterinärerna måste därför, enligt mig, vara bekant med alla dessa aspekter som påverkar djurvälståndet (och därmed djurskyddet) för att kunna göra en korrekt bedömning i djurskyddspunkterna som djurskyddsdeklarationen berör.

Lösningen till en möjligen bristande samsyn på hur man lämpligen kontrollerar djurskyddet i en besättning är, enligt mig, utbildning samt regelbunden fortbildning. I min intervju med A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, vid Jordbruksverket (personligt meddelande, 10 maj 2017) fick jag veta att Jordbruksverket endast haft en utbildning riktad specifikt på kontroll och välfärdsbedömning på djurslaget gris sedan djurskyddsdeklarationen blev ett krav 2010. Dock har de anordnat liknande utbildningar under de senare åren men på andra djurslag än på just gris (G. Palmqvist, enheten för idisslare och gris, Jordbruksverket, personligt meddelande, 16 maj 2017). När resurser inte räcker till så måste man prioritera var man vill placera de resurser man har. Vid implementering av ett nytt system anser jag dock att försäkring om att det blir så få missförstånd och osäkerheter i början som möjligt är extremt viktigt. Utbildning, och fortbildning, tänker jag mig är det enklaste sättet att försäkra sig om detta i det här fallet. I en uppstartsfas hade jag velat se en mer regelbunden fortbildning anordnad av Jordbruksverket, och inte enbart en utbildning på sju år. Jordbruksverket har som sagt haft andra utbildningar också för att öka samsynen mellan olika aktörer som kommer i kontakt med djurhållning på gårdar och slakterier på olika sätt (G. Palmqvist, enheten för idisslare och gris, Jordbruksverket, personligt meddelande, 16 maj 2017). Dock på andra djurslag än just gris som djurskyddsdeklarationen rör. Eftersom jag inte vet mer om innehållet i dessa utbildningar är det svårt att analysera om de på något sätt ändå är till nytta till veterinärerna i arbetet med djurskyddsdeklarationen. Jag anser det i alla fall positivt att Jordbruksverket satsar på att öka samsynen mellan, inte bara myndigheter, utan mellan myndigheter och andra aktörer som exempelvis veterinärer.

Det finns också en vägledning som förskrivande veterinärer kan använda sig av om de känner sig osäkra på hur de bör tänka när de ska bedöma de olika punkterna i djurskyddsdeklarationen (Jordbruksverket 2010:05). I denna studie har dock inte innehållet i denna vägledning analyserats så den kan inte tas i beaktning här.

4.2 Få anmärkta brister – förbättring eller dolda fel

4.2.1 Jämförelse mellan djurskyddsdeklarationerna och länsstyrelsens kontrollarbete

Av totalt 293 djurskyddsdeklarationer, som sträcker sig över de två senaste åren, var det endast 6 stycken (0,02%) som kommit in till Skåne länsstyrelse eller Uppsala länsstyrelse som hade anmärkta brister (Tabell 1). Det kanske borde anses som något positivt att det anmäls få brister, då det borde indikera att djurhållningen hos våra grisproducenter i allmänhet ligger på en bra nivå. Jag anser att det möjligen inte är så enkelt i detta fall.

De årliga rapporterna från Jordbruksverket som redovisar länsstyrelsernas kontrollarbete visar också statistik på vilka de vanligaste bristerna hos de olika djurslagen är

(Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017). Under 2015 och 2016 var några av de vanligaste bristerna som påträffades i grisbesättningar på följande punkter:

- ”Klövorna inspekteras regelbundet och verkas vid behov.” (Jordbruksverket, 2016)
- ”Stallutrymmen rengörs och utgödslas på ett sätt som ger en god hygien och god djurhälsa.” (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017)
- ”Liggytor hålls rena och torra samt är anpassade efter djurslag och stallklimat.” (Jordbruksverket, 2016)
- ”Sjuka/skadade grisar ges nödvändig vård. Grisar som behöver särskild vård kan tas om hand i särskilt utrymme.” (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017)
- ”Kraven på ströets kvalitet och användningen av strö för komfort och sysselsättning på liggytor är uppfyllda.” (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017)

Dessa brister, som anmärkts utav länsstyrelserna under 2015 och 2016, kan direkt jämföras med de punkter som ska kontrolleras av besättningsveterinär vid förskrivning av läkemedel (Fig. 1). I redovisningarna av länsstyrelsernas kontrollarbete definieras brister som vanliga om ”kontrollpunkter som har brist vid mer än 10% av antalet kontroller där punkten kontrollerats” (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017). Brister i klövvård klassades vanliga under 2015 men inte 2016 (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017).

Jag anser att man kan fråga sig om inte djurskyddsdeklarationerna borde spegla denna statistik? Det gör de till viss del, då den absolut vanligaste bristen som hittades i denna studie var att hygien på djuret eller i djurutrymmet inte låg på en acceptabel nivå. Sedan fanns även en anmärkning på punkten som rör användningen och mängden strö (Fig. 1). Däremot var andelen funna brister (0,02%) in denna studie betydligt lägre än andelen funna brister (>10%) på liknande kontroll punkter vid kontroller utförda av länsstyrelserna samma år. Jag anser att det finns två huvudförklaringar till detta. Antingen så har djurskyddet ökat markant hos just de grisproducenterna i landet som haft djurskyddsdeklarationen då de fått mer regelbundna kontroller av förskrivande veterinärer, eller så finns det brister i systemet med djurskyddsdeklarationen som gör att alla brister inte lyfts fram.

Det går ju också att analysera över hur rättvisande denna studie är då den är begränsad till enbart två län, samt enbart två av de sju år deklARATIONEN varit i bruk.

4.2.2 Vanliga brister lyfts inte fram

De fem ovan nämnda djurskyddspunkterna finns för att skydda grisar mot sjukdom och lidande. Om dessa punkter inte sköts på ett bra sätt av grisproducenter kan det leda till många vanliga problem hos djuren. Det finns en del studier på bland annat strö samt hygien i djurutrymmet och dess inverkan på grisars välfärd (Jørgensen, B. 2003; EFSA, 2005; Tuyttens, 2005; Studnitz *et al.*, 2007; van de Weerd & Day *et al.*, 2009). Enligt Tuyttens (2005) är tillgång till strö, i form av halm, värdefullt ur en välfärdsaspekt när det kommer till just grisar. Samma författare skriver att grisar ligger ner ungefär 80% av sin tid och tillgång till halm gör att golvytor blir mindre hala eller hårda, och därigenom också mer bekväma att ligga på. Brist på halm, eller annat bäddmaterial, kan ge uppkomst till skav och trycksador

på grisarna (EFSA, 2005). Tillgång till strö ger även grisarna möjlighet att kontrollera sitt mikroklimat, genom att de kan välja om de vill ligga i den varma halmen eller på det svala golvet (Tuyttens, 2005). Inledningsvis nämndes att tillgång till halm dessutom är positivt genom att grisarna ges möjlighet att utföra sina naturliga utforsknings- och födosöksbeteenden (Studnitz *et al.*, 2007; Casal-Planaa *et al.*, 2017). Är en miljö för torftig, det vill säga att det saknas material att böka i, sniffa och tugga på, utvecklar ofta grisar beteendeproblem som aggression eller stereotypier (Tuyttens, 2005). Tillgång till strö har visat sig minska oönskade, skadliga, sociala beteenden som till exempel svansbitning (van de Weerd & Day *et al.*, 2009). Att kravet "... på ströets kvalitet och användningen av strö för komfort och sysselsättning..." (punkt 7, Fig. 1; 3 kap. 7 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2010:15] om djurhållning inom lantbruket m.m.; saknr L100) finns ger grisarna alltså möjlighet till naturliga beteenden, en extra näringskälla, bäddmaterial som ger mer komfort och skydd mot skav och tryckskador, lägre risk för hälta samt tillgodoser högre termisk komfort (EFSA, 2005; Scott *et al.*, 2006). Strö att manipulera är alltså viktigt för grisar utifrån samtliga sätt att bedöma välfärd. Strö ger möjlighet till naturligt beteende, vilket minskar frustration, samt skyddar mot fysiska skador på grisarna (EFSA, 2005; van de Weerd & Day *et al.*, 2009). Brister i kravet på strö fann Jordbruksverket vanliga (Jordbruksverket, 2016; Jordbruksverket, 2017), medan det i denna studie bara rapporterats förekomst av brist i kravet på strö vid endast ett tillfälle under en tvåårsperiod. Beror detta på den bristande samsynen, att veterinärer inte tar alla välfärdsriterium i beaktning, och därför inte anser det som bristande välfärd om grisarna är fysiskt friska men kanske uppvisar stereotypier eller aggression mot varandra?

Att hålla rent på liggytor och i stallutrymmen så att grisarna får en hygienisk levnadsmiljö är viktigt av många anledningar. Damm är en betydande luftförorening i grisproduktion som bland annat kommer från strömaterialen (EFSA, 2005). Mängden damm påverkas dock inte enbart av förekomsten av halm utan påverkas också av inhysningssystem, säsong och ventilationskvalitet (EFSA, 2005). Kombinationen av hög koncentration av damm, tillsammans med ammoniak, verkar vara korrelerat med högre förekomst av luftvägssjukdomar (EFSA, 2005; Scott *et al.*, 2006). Enligt Scott *et al.* (2006) är våt halm också ett medium där bakterier lätt kan föröka sig och detta utgör en förhöjd risk för att grisarna ska utveckla tarmsjukdomar. I ströbädd är sannolikheten att grisarna kommer i kontakt med avföring stor, och därmed är risken också större att grisarna blir utsatta för parasitangrepp (Tuyttens, 2005). Det är alltså viktigt att hålla god hygien i stallet och djurutrymmet för att minska risken för luftvägssjukdomar och förekomsten av skadliga bakterier samt parasiter (EFSA, 2005; Tuyttens, 2005; Scott *et al.*, 2006). Eftersatt hygien och hög fuktighet i boxen ökar dessutom risken för olika klövproblem (Jørgensen, B. 2003). I denna studie var den vanligaste bristen hygien på djur eller djurutrymme. Denna punkt (punkt 6, Fig. 1) verkar ha en stark koppling till djurhälsa då eftersatt hygien är en direkt orsak till några av de vanligaste sjukdomarna i en grisbesättning (EFSA, 2005; Tuyttens, 2005; Scott *et al.*, 2006). Det är därför inte förvånande om veterinärer kanske prioriterar (medvetet eller ej) denna punkt över de andra. Enligt Fraser (2008) har veterinärer som nämnt en tendens att lägga större vikt vid fysisk hälsa. A. Barchiesi, enheten för försöksdjur och sällskapsdjur, vid Jordbruksverket (personligt meddelande, 10 maj 2017) påminner i intervjun om att en

kontrollant bara får en ögonblicksbild av läget när hen är ute och inspekterar. Det är kanske i allmänhet lättare för veterinärerna att bedöma hygien i ett stall eller djurutrymme utifrån den ögonblicksbild de får, än att bedöma den mentala hälsan hos en mängd grisar utifrån de enstaka beteenden som uppvisas när veterinären är på plats.

Hälta, på grund av bland annat klövsprickor och andra klövskador/-sjukdomar, är ett stort problem i grisproduktionen och stor bidragande orsak till avlivningar i förtid (Jørgensen, B. 2003; EFSA, 2005; Tinkle *et al.*, 2017). Enligt Tinkle *et al.* (2017) och Eliasson (2004) är det inom grisproduktion dock inte rutin att verka klövar på sina grisar. I skenet av detta blir kravet på inspektion och verkning av klövar, när det enligt Jordbruksverkets föreskrifter ska ske ”regelbundet” och ”vid behov” (3 kap. 6 § SJVFS 2010:15), enligt mig svårt att tolka. För enligt Tinkle *et al.* (2017) eller Eliasson (2004) så sker verkning inte rutinemässigt inom grisproduktionen, och att avlivning ofta är enda alternativet vid klövproblem. Förväntas besättningsveterinärer (för att inte tala om länsstyrelserna) kontrollera att klövvård hos grisproducenter sköts regelbundet när det i praktiken inte sker särskilt ofta? Nu hittades inga brister i grisarnas klövstatus i denna studie, men om det Tinkle *et al.* (2017) och Eliasson (2004) påstår är korrekt anser jag att mer brister i klövvård borde upptäckas eller så är det väldigt många grisar som avlivas i förtid för att grisproducenterna inte anser det lönsamt att bekosta klövvård. Alternativt att det blivit så vanligt med nedsatt klövhälsa att det nästan blivit en ny norm för hur en grisklöv ska se ut? Om så är fallet så behövs ett ingripande av framförallt Jordbruksverket, och inte bara av besättningsveterinärer. Ska djur avlivas i onödan eller lida av onödiga hältor för att det inte är lönsamt med klövvård? Jag anser inte det som ett argument för att inskränka på djurvälståndet. Tinkle *et al.* (2017) såg en förbättring av hältor hos suggor efter bara 48 timmar efter verkning och föreslår studier för att fastställa hur regelbunden verkning under en längre tid skulle påverka hälsa och livslängd hos suggor. Jag håller med om att fortsatt forskning på detta ämne behövs, även här i Sverige.

Ovan har jag enbart nämnt några exempel på vanliga problem i en grisproduktion, och alla är av stor vikt när det kommer till djurvälstånd hos gris (EFSA, 2005). Det är alltså viktigt både ur djurskydds- och djurvälståndsperspektiv att ovan nämnda djurskyddspunkter kontrolleras ordentligt av veterinärerna vid förskrivning av läkemedel och att bristerna faktiskt lyfts fram. För att kontrollera dessa punkter på ett sätt så att välfärden inte äventyras anser jag att besättningsveterinärer måste kunna bedöma alla aspekter av djurvälstånd, alltså hälsa, naturliga beteenden samt affektivt tillstånd (Fraser, 2008), och inte bara gå efter ett av kriterierna för då riskeras ändå djurets välfärd ändå äventyras.

4.3 Ej kontrollerat system innebär risker

Jag är dessutom kritisk till varför Jordbruksverket inte väljer att prioritera uppföljning av ett nytt system som de själva infört. De hade tidigare sagt att en granskning av arbetet med djurskyddsdeklarationen skulle ske under 2015 (Jordbruksverket, 2015). G. Palmqvist, enheten för idisslare och gris, vid Jordbruksverket (personligt meddelande, 16 maj 2017) uppger att Jordbruksverket haft en dialog med veterinärer och myndigheter där de ”...
uppfattat att systemet med djurskyddsdeklaration verkar fungera på avsett sätt och har därför

inte sett något omedelbart behov av uppföljning i fält.”. Vad är det som säger att samsynen inte skiljer sig mellan hur Jordbruksverket har tänkt att det ska fungera och hur veterinärerna och länsstyrelserna utför sitt arbete? I en studie av Lundmark *et al.* (2015), där de analyserar konsekvenser av inspektion av djur på individ- eller gruppnivå, tar de upp att; *”It is important that those who write the regulations ensure that the methods of measuring are in line with the aim of the regulation.”*. Länsstyrelsen och förskrivande veterinärer har jobbat med djurskyddsdeklarationen i snart sju år. De kanske har hittat ett system som de anser fungerar och som ser ut att fungera utifrån, men om Jordbruksverket hade utfört en närmare granskning kanske det skulle upptäckts systemfel som inte går att upptäcka annat än vid en ordentlig genomgång.

En annan intressant aspekt är att om länsstyrelserna inte själva har följt upp arbetet med djurskyddsdeklarationerna, som Skåne länsstyrelse till exempel inte gjort (C. Kamaterou, länsveterinär, djur- och livsmedelsenheten vid Skåne länsstyrelse, personligt meddelande, 16 maj 2017), hur ska länsstyrelserna då kunna veta att det fungerat bra? Att myndigheter också ombeds att utvärdera och bedöma sitt eget arbete anser jag inte känns rätt. Framförallt inte när det gäller nya, ’oprövade’, system. För att konsumenter och producenter ska känna sig trygga med att kontrollarbetet kring djurskydd går rätt till anser jag att det krävs att systemen som implementeras kontrolleras av en andra part, i detta fall Jordbruksverket.

4.4 Tillämpning kan ge djurskyddsmässiga förbättringar

I och med att denna studie verkar vara den första som granskar detta system utifrån anser jag att denna studie kan vara ytterst värdefullt ur ett djurskyddsperspektiv. Troligen är de resultat som presenteras i denna studie nyheter för Jordbruksverket ungefär lika mycket som det är för mig, så jag hoppas att mitt arbete ska kunna väcka debatt hos framför allt Jordbruksverket i hur de väljer att prioritera sina resurser. Kanske kan mitt arbete visa att en granskning av systemet är på sin plats. Att en satsning på fler och mer specificerade utbildningar skulle bidra till en bättre implementering och samsyn vid uppstart av ett nytt system.

Om Jordbruksverket väljer att ta dessa uppmaningar, eller när de på eget bevåg i framtiden väljer att granska arbetet med djurskyddsdeklarationen kan detta i sig ge en stor djurskyddsmässig förbättring. Framför allt om, vid en hypotetisk granskning, det upptäcks att det fortfarande finns en mängd brister som inte uppdagas av olika anledningar. Kan åtgärder mot detta sättas in så att fler grisar i framtiden har en ökad chans till bättre välfärd. Nu är det synd att en granskning inte redan genomförts, för om det finns brister som inte uppdagats betyder det att fler grisar än nödvändigt behövt uppleva en negativ välfärd under en längre tid eftersom inget gjorts för att motverka detta. För att Jordbruksverket valt att skjuta på granskningen som var sagt skulle äga rum 2015, men ännu inte genomförts. Om Jordbruksverket inte själva har möjlighet att genomföra denna granskning skulle kanske granskningen kunna göras som ett projekt av samtliga länsstyrelser, där de gör uppföljande kontroller av grisproducenter som innehar tillstånd för villkorad läkemedelsanvändning.

Om det visar sig att det inte finns så mycket brister vid en hypotetisk framtida granskning anser jag fortfarande att fler utbildningar och fortbildningar skall ges för att öka samsynen över vad djurskydd, med alla dess aspekter, innebär. För om vi fortsätter att leva med den splittrade synen på välfärd som Hewson (2003), Sandøe *et al.* (2004), Fraser (2008), de Rooij *et al.* (2010), Lundmark *et al.* (2014) och Islam (2015) diskuterar i sina studier så kommer vi aldrig röra oss framåt och aldrig utvecklas. Vilket inte kommer leda till några djurskyddsmässiga förbättringar inom någon snar framtid. Så enligt mig behövs så mycket utbildning som bara möjligt för en bättre framtid för djuren och för oss.

Min studie kan också ses som en pilotstudie i vad man bör analysera när en mer ingående studie av djurskyddsdeklarationerna görs. Med lite saker som jag i efterhand hade gjort annorlunda, vilket diskuteras i nästa stycke.

4.5 Styrkor och svagheter – analys av metod och litteratur

4.5.1 Metoden

Den valda metoden anser jag har fungerat väl för syftet jag ville uppnå. Att begära ut djurskyddsdeklarationer och intervjua Jordbruksverket har gett en ingående blick i hur systemet med djurskyddsdeklaration implementerats och hur deklarationen sedan använts.

Om studien däremot skulle göras om utan begränsningar, hade jag först och främst analyserat fler djurskyddsdeklarationer. En analys av samtliga djurskyddsdeklarationer som lämnats in till samtliga länsstyrelser sedan systemet infördes 2010 hade varit önskvärt. Detta för att på ett bättre sätt kunna svara på huruvida djurskyddsdeklarationen levt upp till sitt tänkta syfte. För genom att bara analysera två utav sju år som de använts är det svårt att se om det skett någon minskning i antal anmärkningar eller om antalet anmärkningar kanske till och med skulle ha ökat från att djurskyddsdeklarationen infördes.

I efterhand upplever jag att mer tid borde ha lagts på förberedelser inför intervjun med Jordbruksverket. Delvis genom att ha hunnit få fram mina resultat från analysen av de djurskyddsdeklarationer som jag fick ut av Skåne länsstyrelse och Uppsala länsstyrelse. Då hade frågor runt resultaten och hur Jordbruksverket ser på dessa kunnat ställas. En fråga som hade varit speciellt intressant att få svar på skulle vara; vad Jordbruksverket anser är anledningen till att jag i denna studie sett att det upptäckts så få brister, då länsstyrelsen under sina kontroller samma år haft en högre bristfrekvens på liknande kontrollpunkter?

Intervjuer med förskrivande besättningsveterinärer och länsstyrelserna hade också varit intressant att genomföra, för att få deras syn på hur systemet lever upp till sitt syfte. Detta hade kunnat lyfta denna studie ytterligare, men jag upplever också att detta hade blivit för stort underlag med information att bearbeta inom ramarna av studiens begränsningar. Mer eftertanke hade också kunnat läggas på urval av länsstyrelser. I denna studie valdes två länsstyrelser ganska slumpmässigt, vilket resulterade i att av de 303 djurskyddsdeklarationerna som gavs ut var det endast 10 stycken som var från Uppsala länsstyrelse, medan resterande 291 stycken kom från Skåne länsstyrelse. Detta i sin tur

innebar att jämförelser länen emellan hade varit i stort sett värdelösa. Så vid framtida studier bör val av länsstyrelser beaktas om man vill kunna jämföra mellan dem.

4.5.2 Litteraturen

Att Jordbruksverkets hemsida och deras rapporter har bidragit med mycket grundläggande information till denna studie är naturligt då djurskyddsdeklarationen är ett system som de implementerat och därför finns mest information att inhämta där. Jordbruksverket är förvaltnings- och expertmyndighet när det handlar om jordbruk (vilket innefattar djurhållning) så jag anser att de kan ses som en trovärdig källa till grundläggande information om våra lantbruksdjur.

Forskning om djurskydd och myndigheternas kontrollarbete är väldigt begränsat, framförallt om man enbart letar litteratur om vårt svenska djurskyddssystem. De vetenskapliga källor jag använde mig av som analyserade det svenska kontrollarbetet var av Lundmark *et al.* (2014; 2015; 2016) och Hultgren *et al.* (2011). En styrka är att de lyfter fram problematik, som kanske inte är nytt i forskningvärlden, men som tidigare inte analyserats enbart utifrån den svenska djurskyddslagstiftningen. I studien av Lundmark *et al.* (2016) analyseras regelverk i svensk djurskyddslagstiftning och KSS som rör mjölkkor, vilket kan kännas icke-relevant för denna studie. Jag ansåg dock att det fanns aspekter som togs upp om regelverken som kändes applicerbara på andra djurslag, och därför valde jag att använda mig av den. Jag anser att samtliga av dessa studier nog utförda och lyfter fram alla aspekter i sina studier på ett objektivt sätt, vilket ökar trovärdighet.

I övrigt finns det en stor mängd vetenskapliga litteratur som analyserar olika välfärdsaspekter och de som ligger till grund för denna studie valdes för att de alla hade aspekter som var relevanta samt gav styrka åt resonemang i studien eller gav en djupare förståelse till ett problem. En svaghet med några av de valda artiklarna kan vara att de endast var skrivna av en person (Hewson, 2003; Fraser, 2008; Islam, 2015). Detta ger en risk för att det framför allt är författarens egna åsikter som läggs fram i artikeln i stället för opartiska resultat. Däremot verkar dessa författare inte motsäga varandra, vilket får mig att tänka att informationen kan vara trovärdig då flera forskare säger samma sak. Sedan var en del av litteraturen äldre än 10 år, vilket kan ses som en svaghet då det kanske kommit nya rön sedan dess. När jag sökte litteratur om just djurvälstånd så verkar majoriteten av litteraturen som beskriver grunderna kring det 'moderna djurvälståndstänket' vara publicerad från sent 1900-tal fram till tidigt 2000-tal. Sedan dess verkar litteraturen rikta sig till djupare analyser av olika välfärdsaspekter, vilket inte var aktuellt att ta upp i denna studie. Där nyare litteratur har hittats har den använts i denna studie.

4.6 Nya frågor

Det dyker alltid upp nya frågor när man börjar undersöka hur saker fungerar. Vilket i denna studie har genererat idéer om vad som skulle vara intressant och kanske till och med lämpligt att analysera i framtida studier. Några av dessa idéer skulle kunna formuleras i följande frågeställningar:

- Hur stor andel av landets grisproducenter ingår i systemet med djurskyddsdeklaration?

Detta skulle kunna ge en helt annan bild av hur väl djurskyddsdeklarationerna verkligen stödjer djurskyddsarbetet. Visar det sig att det bara är en minoritet av landets grisproducenter som ingår i detta urval finns det fortfarande många grisbesättningar där risken för att brist uppstår fortfarande kan vara stor, och det innebär att djurskyddsdeklarationerna länsstyrelserna får in bara ger en bild av en liten del av hela 'populationen' grisproducenter i landet. Det skulle alltså ge en bättre överblick av hur stor andel av landets grispopulation som faktiskt blir hjälpta av detta system.

- Djupare analys av vägledningen, vad anser förskrivande veterinärer om den?

Hade det funnits tid hade en djupare analys av vägledningen (Jordbruksverket 2010:05) varit passande i detta arbete. Granska innehållet för att avgöra om den kan stå som substitut till avsaknaden av fortbildning när det kommer till arbetet djurskyddsdeklarationen. Här hade det också varit intressant att intervjua förskrivande veterinärer för att få reda på vad de anser om vägledningen. Anser de att den är till hjälp eller kanske värdelös? Ansåg veterinärerna att den varit hjälpsam behövs sannolik inga åtgärder, men skulle det komma fram att vägledningen inte är så hjälpsam skulle detta vara skäl till att förbättra den. En förbättring av vägledningen skulle således kunna ge en bättre utförd kontroll av förskrivande veterinärer, vilket skulle ge ett starkare skydd för djuren i längden.

4.7 Slutsats

Samtliga frågeställningar har kunnat besvaras i denna studie. Förskrivande veterinärer har fått en utbildning som anordnades när djurskyddsdeklarationen implementerades 2010, och därefter har ingen utbildning specifikt för användandet av djurskyddsdeklaration eller kontroll av djurslaget gris anordnats. Jordbruksverket har ingen användning av djurskyddsdeklarationerna i sitt dagliga arbete, vilket innebär att de inte direkt ligger till grund för riskanalysen som Jordbruksverket förmedlar till länsstyrelserna. Jordbruksverket har inte heller gjort någon uppföljande granskning av systemet med djurskyddsdeklarationen.

Utifrån inhämtad information upplever jag att djurskyddsdeklarationen lever upp till syftet med att stärka djurskyddsarbetet genom att de ger en ökad kontrollfrekvens av djurskyddet i grisbesättningar, vilket borde minska risken för att brister i djurhållningen uppstår. Däremot är det väldigt svårt att dra någon klar slutsats utifrån inhämtad information. Jag anser att det utifrån denna studie inte konkret går att påstå att djurskyddsdeklarationen lever upp till sitt tänkta syfte, och inte heller att den inte skulle leva upp till sitt syfte. Det är framför allt svårt att dra någon slutsats då det inte gjorts någon ingående granskning av systemet av varken Jordbruksverket eller länsstyrelserna. Detta gör att det ännu inte finns en helhetsbild över hur allt fungerat hittills, och då är det svårt att dra några slutsatser när man bara analyserat en liten del av systemet. Jag anser dock inte att mina resultat bara bör förkastas utan jag ser det

som att denna studie bara skrapat på ytan till vad som kan vara ett rakt igenom bra system. Eller så gömmer det sig systemfel under ytan som i sådana fall måste uppdagas och åtgärdas för att inte djurskyddet och därmed grisarnas välfärd äventyras mer än nödvändigt.

5. Populärvetenskaplig sammanfattning

Under 2009 uppdagades det att det fanns brister inom grisproduktionen i Sverige, och för att stärka djurskyddskontrollarbetet så beslutade Jordbruksverket att införa djurskyddsdeklarationen för grisproduktion. Djurskyddsdeklarationen är en checklista som innefattar sju observationspunkter som rör djurskyddet på gården. Syftet med djurskyddsdeklarationerna är att bekräfta att djurskyddsnivån på gården är tillräckligt god för att det ska vara lämpligt att förskriva om villkorad läkemedelsanvändning. Förskrivning av villkorad läkemedelsanvändning görs av veterinärer som åker ut till grisbesättningar, och om en djurhållare förmedlas tillstånd för villkorad läkemedelsanvändning innebär det att läkemedel får ges till djuren på gården utan att veterinär ordentligt undersökt djuret eller djuren vid tillfället då användning av läkemedlet sker. Sedan 2010 har det varit ett krav att besättningsveterinärer på gårdar med djurslaget gris vid förskrivning av villkorad läkemedelsanvändning ska fylla i en djurskyddsdeklaration. Besättningsveterinärer får inte förskriva om villkorad läkemedelsanvändning om inte djurhållningen är på en djurskyddsmässigt acceptabel nivå.

Vid första besöket och när en förskrivningsperiod i en grisbesättning inleds ska förskrivande veterinär skicka in en kopia på den djurskyddsdeklaration som fylls i till den länsstyrelse inom vars län grisbesättningen finns. Genom att dela med sig av det veterinären sett hos djurhållare till länsstyrelserna i form av dessa djurskyddsdeklarationer kan det hjälpa länsstyrelserna i riskklassificeringen av djurhållare och ge stöd vid prioritering av offentliga kontroller av grisproducenter. Djurskyddsdeklarationen bygger alltså på att ett gott djurskydd är starkt kopplat till en god djurhälsa i en djurbesättning. Syftet med studien var att ta reda på mer om rutinerna kring djurskyddsdeklarationen och om någon gjort någon uppföljning av hur det har fungerat sedan den infördes 2010. Detta för att försöka fastställa om dessa djurskyddsdeklarationer lever upp till sitt tänkta syfte.

En bristande samsyn i vad som är acceptabel välfärd för grisar mellan de olika aktörerna som är inblandade i systemet med djurskyddsdeklarationen gör att det finns en risk i att systemet inte sköts på det sätt som Jordbruksverket tänkt. Detta kan i sin tur leda till att grisarna riskerar uppleva en sämre välfärd. För om veterinärerna som ska kontrollera djurskyddet inte har samma uppfattning om vad god välfärd för grisar som Jordbruksverket som införde djurskyddsdeklarationen så kanske de inte kontrollerar djurskyddet till den standard som Jordbruksverket egentligen tänkt att de ska. Däremot känner besättningsveterinärerna själva att djurskyddsdeklarationerna har haft en positiv effekt, då deklarationen har underlättat för dem att sätta krav på förbättring hos djurhållarna.

I en intervju med Jordbruksverket fick jag reda på att Jordbruksverket inte gjort någon uppföljande granskning av systemet med djurskyddsdeklarationen och hur det har fungerat i praktiken sedan det infördes 2010.

Efter att ha gått igenom totalt 303 djurskyddsdeklarationer, som under perioden 2015-2016 lämnats in till Skåne länsstyrelse och Uppsala länsstyrelse, så var det enbart 6 av dessa 303 där veterinären hade gjort anmärkningar i deklARATIONEN. Det är väldigt få anmärkta brister under en tvåårsperiod. Jag anser att det finns två huvudförklaringar till detta. Antingen så har djurskyddet ökat markant hos grisproducenterna i landet sedan djurskyddsdeklarationen togs i bruk, eller så finns det brister i systemet med djurskyddsdeklarationen som gör att alla brister inte lyfts fram.

Det väldigt svårt att dra någon klar slutsats från den information som samlats in. Jag anser att det inte går att påstå att djurskyddsdeklarationen lever upp till sitt tänkte syfte, och inte heller att den inte gör det. Det som gör det extra svårt att dra någon slutsats är att Jordbruksverket inte gjort någon ingående granskning av systemet, vilket gör att det ännu inte finns en helhetsbild över hur allt fungerat hittills. Jag anser dock inte att mina resultat bara bör förkastas utan jag ser det som att denna studie bara skrapat på ytan till vad som kan vara ett rakt igenom bra system. Eller så gömmer det sig systemfel under ytan som i sådana fall måste uppdagas och åtgärdas för att inte djurskyddet och därmed grisarnas välfärd äventyras mer än nödvändigt. Jag hoppas att mitt arbete kan bidra till att Jordbruksverket får upp ögonen för och lägger större vikt vid att följa upp efterlevnaden av de system de sätter i bruk för att förbättra djurskyddet i landet.

6. Tack!

Jag vill framför allt tacka Skåne länsstyrelse och Uppsala länsstyrelse som försett mig med alla djurskyddsdeklarationer, utan dem hade detta inte kunnat bli av.

Jag vill också rikta ett stort tack till Alexandre Barchiesi vid Jordbruksverket som ställde upp på att bli intervjuad. Det har varit ett ovärderligt bidrag till mitt arbete! Jag vill också tacka Gunnar Palmqvist (också vid Jordbruksverket) och Charlotta Kamaterou (länsveterinär vid Skåne länsstyrelse) för deras bidrag och snabba svar på mina frågor.

Sist men inte minst vill jag tacka Jenny Yngvesson som handlett mig genom detta arbete, med uppmuntrande ord och konstruktiva kommentarer där det behövts.

7. Referenser

- Casal-Planaa, N., Manteca, X., Dalmau, A. & Fàbrega, E. 2017. Influence of enrichment material and herbal compounds in the behavior and performance of growing pigs. Applied Animal Behaviour Science. In Press.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2017.06.002>
- de Rooij, S.J.G., de Lauwere, C.C. & van der Ploeg, J.D. 2010. Entrapped in Group Solidarity? Animal Welfare, the Ethical Positions of Farmers and the Difficult Search for Alternatives. Journal of Environmental Policy & Planning. 12, 341-361.
- Djurskyddslagen (1988:534)
- EFSA. 2005. The welfare of weaners and rearing pigs: effects of different space allowances and floor types. The EFSA Journal. 268, 1-19.
- Eliasson, U. 2004. <http://www.grisforetagaren.se/>. Svensk Gris med knorr 1-2004. Använd 2017-07-20.
- Fraser, D. 2008. Understanding animal welfare. Acta Veterinaria Scandinavica. 50, S1.
- Hewson, C.J. 2003. What is animal welfare? Common definitions and their practical consequences. The Canadian Veterinary Journal. 44, 496-499.
- Hultgren, J., Algers, B., Blokhuis, H., Gunnarsson, S. & Keeling, L. 2011. Riskbaserad bedömning av djurvälstånd. Slutrapport från projektet RAWA. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa.
- Islam, M.A. 2015. ROLE OF VETERINARIAN IN ANIMAL WELFARE ISSUE: A GLOBAL CONCEPT. Bangl. J. Vet. Med. 13, 1-3.
- Jordbruksverket 2010:05. Vägledning till Djurskyddsdeklaration – grisproduktion. Avdelningen för djurskydd och hälsa. Version 2010-05. [[Elektronisk version](#)]
- Jordbruksverket. 2014-05-27. Redovisning av länsstyrelsernas djurskyddskontrollarbete under 2013. Rapport. Dnr 5.2.17-5978/14.
- Jordbruksverket, 2015. <http://www.jordbruksverket.se/grisar/djurskyddsdeklaration> använd 2017-04-26
- Jordbruksverket, 2016. Djurskyddskontrollen 2015 – En redovisning an länsstyrelsernas arbete. Avdelningen för djurskydd och hälsa.

- Jordbruksverket, 2017. Djurskyddskontrollen 2016 - En redovisning av länsstyrelsernas arbete. Avdelningen för djurskydd och hälsa.
- Jordbruksverkets webbutik, 2017. <http://webbutiken.jordbruksverket.se/> använd 2017-05-12
- Jørgensen, B. 2003. Influence of floor type and stocking density on leg weakness, osteochondrosis and claw disorders in slaughter pigs. *Animal Science*. 77, 439-449.
- Kirkden, R.D. & Pajor, E.A. 2006. Using preference, motivation and aversion tests to ask scientific questions about animals' feelings. *Applied Animal Behaviour Science*. 100, 29–47.
- Lundmark, F., Berg, C., Schmid, O., Behdadi, D. & Röcklinsberg, H. 2014. Intentions and Values in Animal Welfare Legislation and Standards. *J Agric Environ Ethics*. 27, 991–1017.
- Lundmark, F., Berg, C., Wahlberg, B. & Röcklinsberg, H. 2015. 'One animal is no animal' – Consequences of measuring animal welfare at herd level. In E. D. Dumitras, I. M. Jitea & S. Aerts (eds.) *Know Your Food! – Food Ethics and Innovation* (Wageningen: Wageningen Academic Publishers), pp. 31–35.
- Lundmark, F., Röcklinsberg, H., Wahlberg, B. & Berg, C. 2016. Content and structure of Swedish animal welfare legislation and private standards for dairy cattle. *Acta Agriculturae Scandinavica, Section A — Animal Science*. 66, 35-42.
- Rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd
- Sandøe, P., Forkman, B. & Christiansen, S.B. 2004. Scientific uncertainty — how should it be handled in relation to scientific advice regarding animal welfare issues? *Animal Welfare*. 13, 121-126.
- Scott, K., Chennells, D.J., Campbell, F.M., Hunt, B., Armstrong, D., Taylor, L., Gill, B.P. & Edwards, S.A. 2006. The welfare of finishing pigs in two contrasting housing systems: Fully-slatted versus straw-bedded accommodation. *Livestock Science*. 103, 104– 115.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:15) om djurhållning inom lantbruket m.m.; saknr L100.
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2013:42) om läkemedel och läkemedelsanvändning, senast ändrad genom SJVFS 2015:32, saknr D9

- Studnitz, M., Jensen, M.B. & Pedersen, L.J. 2007. Why do pigs root and in what will they root? A review on the exploratory behaviour of pigs in relation to environmental enrichment. *Applied Animal Behaviour Science*. 107, 183–197.
- Tinkle, A.K., Duberstein, K.J., Wilson, M.E., Parsley, M.A., Beckman, M.K., Torrison, J., Azain, M.J. & Dove, C.R. 2017. Functional claw trimming improves the gait and locomotion of sows. *Livestock Science*. 195, 53–57.
- Tuytens, F.A.M. 2005. The importance of straw for pig and cattle welfare: A review. *Applied Animal Behaviour Science*. 92, 261–282.
- van de Weerd, H.A. & Day, J.E.L. 2009. A review of environmental enrichment for pigs housed in intensive housing systems. *Applied Animal Behaviour Science*. 116, 1–20.
- Webster, J. 2005. *Animal welfare: limping towards Eden*. Sid 5-10. Oxford, Blackwell Publishing Ltd.

Djurskyddsdeklarationsblanketten

**DJURSKYDDSDEKLARATION
- grisproduktion**

Enligt 4 kap 6 § Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:84) om läkemedel och läkemedelsanvändning

Djurägare/företag	Gårdsnamn *	Stall *	Avdelning *
PPN	Fastighetsbeteckning gård 1		
Typ av produktion	Fastighetsbeteckning gård 2		
Besöksdatum	Fastighetsbeteckning gård 3		

* Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

Underskrift av förskrivande veterinär

Som förskrivande veterinär bedömer jag att djurskyddsförhållandena i denna besättning medger att villkorad läkemedelsanvändning kan ske		☐ Ja	☐ Ja, godtagbar åtgärdsplan finns	☐ Nej
Datum	Underskrift			
Veterinärens telefonnummer	Namnförtydligande			

Grisarnas allmänna tillstånd m.m. * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

1	Grisarna har godtagbart hull	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *
2	Grisarna har en tillfredsställande klövstatus	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *
3	Grisar som är skadade eller sjuka har fått nödvändig vård och hålls på lämpligt sätt. Döda grisar har avlägsnats från djurutrymmet inom rimlig tid	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *

Inhysning * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

4	Samtliga djur hålls lösgående (undantag framgår av vägledningen)	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *
5	Grisarna har tillräckligt med utrymme	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *

Renhållning och strö * Uppgifter om gård, stall och avdelning ifylls endast i det fall anmärkningar noterats (nej-ruta ikryssad)

6	Hygien på djuren och i djurutrymmen är tillfredsställande	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *
7	Strömedel som används har god hygienisk kvalitet och tillgodoser djurens sysselsättnings- och komfortbehov.	☐ Ja	Nej	☐ Åtgärdsplan finns	☐ Kan ej bedömas	Gård *
				☐ Åtgärdsplan finns inte		Stall *
						Avd *

Intervjufrågor till Jordbruksverket

Frågor som ställdes under intervjun:

- Hur ser målet för kontrollarbetet för länsstyrelsen ut idag? 50/50 anmälning och normalkontroller/andra kontroller. Hur många djurhållare hinner man med totalt? Är 10% fortfarande en siffra som gäller?
- Får Jordbruksverket in några kopior av djurskyddsdeklarationerna? Eller är det bara länsstyrelserna?
- ”Jordbruksverket kommer att följa upp arbetet med djurskyddsdeklarationen genom granskning av några gårdar i samband med veterinärbesöken under 2015” – står på hemsidan. Är detta gjort? Vad kom Jordbruksverket fram till? Finns granskningen dokumenterad så att man kan ta del av?
- I vägledningen står att ett kontrollobjekt med djurskyddsdeklaration kan betraktas ha lägre risk, är detta enbart något som länsstyrelserna själva får ta hänsyn till eller ingår även denna bedömning i STORK? (konstig mening)(var hitta mer info om detta?)
- Har Jordbruksverket belägg/handlingar/undersökningar som visar att djurskyddsdeklarationerna har haft önskad effekt?
- Har Jordbruksverket anordnat några utbildningar gällande djurskyddsdeklaration för gris under de senare åren?
- Skälen för införande av djurskyddsdeklarationerna?

Mailfrågor

Skickades till Jordbruksverket (Gunnar.Palmqvist@jordbruksverket.se) 2017-05-15, 14:35:

” Hej Gunnar!

Jag har en fråga till dig gällande djurskyddsdeklarationer. Det är så att jag går tredje och sista året på etologi och djurskyddsprogrammet vid SLU i Uppsala och håller för närvarande på att skriva mitt examensarbete där jag har valt att skriva om djurskyddsdeklarationer. Jag har haft en intervju med Alexandre Barchiesi och har fått svar på många frågor. Däremot kunde han inte svara på en fråga utan hänvisade mig till dig med den.

På Jordbruksverkets hemsida står att Jordbruksverket kommer att följa upp arbetet med djurskyddsdeklarationen genom granskning av några gårdar i samband med veterinärbesöken under 2015. Min fråga är alltså om detta har gjorts under 2015 (eller kanske 2016)? Och vad Jordbruksverket kom fram till?

Om det är så att det gjorts en sådan granskning undrar jag om det finns någon dokumentation som jag möjligen kan ta del av till mitt arbete? Det skulle i så fall vara ovärderligt för mig!

Jag hoppas du känner att du kan hjälpa mig, och att du kan svara mig så snart som möjligt!

Tack på förhand för all hjälp!

Med Vänliga Hälsningar,
Malin Hellström”

Skickades till Skåne länsstyrelse (skane@lansstyrelse.se) 2017-05-12, 15:00:

”Hej!

Jag kontaktade er tidigare för att begära ut djurskyddsdeklarationer till mitt examensarbete. Jag har fått dessa och jag vill börja med att tacka er för snabb och smidig hjälp med det!

Jag har en uppföljande fråga som jag hoppas att ni kan hjälpa mig med! Jag undrar om er länsstyrelse genomfört någon uppföljning på hur det har fungerat med dessa djurskyddsdeklarationer? Alltså om ni genom projekt eller liknande genomfört kontroller på objekt som ingår i systemet med djurskyddsdeklarationer för att ta reda på om resultaten i djurskyddsdeklarationerna stämmer överens med verkligheten? Det hade varit ovärderligt för mitt examensarbete om ni gjort någon sådan sammanställning som jag kan få ta del av då jag i mitt arbete jobbar med att ta reda på huruvida djurskyddsdeklarationerna lever upp till sitt syfte med att stärka djurskyddsarbetet.

Jag hoppas ni förstår vad jag är ute efter, om inte annat hör gärna av er och fråga mig så kanske jag kan förtydliga.

Med Vänliga Hälsningar,
Malin Hellström”

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67 000
E-post: hmh@slu.se
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511-67 000
E-mail: hmh@slu.se
www.slu.se/animalenvironmenthealth
